

δου από το λαβύρινθο. Γι' αυτό και ουδέποτε υποχωρεί μετανιωμένος από την τόλμη του. Διότι γνωρίζει να χρησιμοποιεί τις λέξεις με το κατάλληλο βάρος.

«Με όλα αυτά πρέπει να αντιπαλεύει ο νεοέλληνας δημιουργός. Όλα να τα τολμά. Εκτός από ένα: τον εγκεφαλισμό. Την εσωτερική δηλ. νόθευση και την κιβδηλεία. Την αναπλήρωση του πηγαίου με το εγκεφαλικό του σχήμα.», Ελληνικότητα, σελ. 40.

Ο συγγραφέας των «Τοποθετήσεων» δεν είναι ένας κυριακάτικος στοχαστής. Δεν είναι ένας άνθρωπος που βλέπει αφ' υψηλού όσα συμβαίνουν γύρω του, που αδιαφορεί για το σκοτεινό πρόσωπο της ιστορίας των ημερών μας. Αντίθετα. Είναι ένας εύψυχος αμύντορας της εθνικής μας υπόστασης. Ένας ευφραδής κριτικός του νεοελληνικού βίου. Γι' αυτό και βρίσκεται στη φρυκτωρία του πνεύματος, όπως την όρισε ο Σολωμός μιλώντας για Ελευθερία και Γλώσσα. Γι' αυτό και κάθε φράση του ισοδυναμεί με μια ηθική απόφαση.

«Το δεύτερο φοβερό πρόβλημα που έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε είναι ο κίνδυνος του αφελληνισμού. Της εθνικής μας διάβρωσης. Της απώλειας, τελικά, της εθνικής μας ταυτότητας. Πώς να μην τον σκέφτεται κανείς, όταν στις επιγραφές των καταστημάτων η ελληνική γλώσσα έχει σε τόση έκταση παραμεριστεί, ώστε δημιουργείται η εντύπωση χώρας αποικιακής;»,

Το μέλλον του Νεοελληνισμού, σελ. 48.

Η αναλυτική ματιά των «Τοποθετήσεων» εισδύει σ' όλους τους πόρους του πνεύματος. Στο Παραμύθι, στην Ποίηση, στην Θρησκευτικότητα, στην Ψυχολογία. Για όλα αυτά ο Ε.Ν. Πλατής έχει τη δική του εκδοχή. Αξιοπρόσεκτη και μετά λόγου γνώσεως. Διότι «ἀμάρτυρον οὐδέν ἀείδει». Είναι ένας άνεμος που φυσάει τη σκόνη από τις ιδέες. Ένας λόγος χωρίς σκιές. Ψυχικά τόσο ευρύχωρος, ώστε να αισιοδοξεί για κείνη την Ελλάδα του επάνω κόσμου, στην οποία ακόμα λειτουργεί το θαύμα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΡΕΤΑΚΟΣ
ΛΥΚΕΙΑΡΧΗΣ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ

Κ. Βουδούρη (ed.), *Ἡ πολιτική καί ὁ πολιτικός*. Ἀθήνα 1990, σελ. 356.

Μέ τήν ἔκδοση τοῦ τόμου «Ἡ πολιτική καί ὁ πολιτικός» τό Μεταπτυχιακό Σεμινάριο Φιλοσοφίας πού διευθύνει ὁ Καθηγητής τῆς Φιλοσοφίας Κ. Βουδούρης καθιερώνεται ὡς ἕνας ἀποφασιστικός θεσμός, πού προάγει τή φιλοσοφική παιδεία ὄχι μόνο τῶν φοιτητῶν ἀλλά καί τῶν Ἀθηναίων γενικά, ἀφοῦ, ὅπως εἶναι γνωστό, τό Σεμινάριο αὐτό διεξάγεται ἐναλλάξ καί κάθε ἐβδομάδα στόν ὑπαίθριο ἀρχαιολογικό χῶρο τῆς Ἀκαδημίας Πλάτωνος καί τῆς Πνύκας.

Τό βιβλίο εἶναι καλαίσθητο καί ἡ ἔκδοση τῶν κειμένων, πού ἀποτελοῦν τίς ἐπιστημονικές συμβολές τῶν μελῶν καί τῶν συνεργατῶν τοῦ Σεμιναρίου, εἶναι πολύ ἐπιμελημένη. Παραλείπονται οἱ παρεμβάσεις καί ἡ συζήτηση πού ἔγινε μετά ἀπό κάθε Σεμινάριο, καί γι' αὐτό ὁ τόμος ἔχει οὐσιαστικά τή μορφή ἐπιστημονικοῦ βιβλίου.

Στόν τόμο «Ἡ πολιτική καί ὁ πολιτικός» περιλαμβάνονται εἴκοσι ἑπτὰ ἐπιστημονικές μελέτες, πού θέτουν καίρια προβλήματα τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας καί διασα-

φοῦν πολλά ἀπό τὰ συζητούμενα στό διάλογο τοῦ Πλάτωνα *Πολιτικός*. Οἱ περισσότερες συμβολές δέν περιορίζονται σέ μιὰ στείρα ἀρχαιογνωσία καί ἀρχαιολατρεία, ἀλλά δίνουν καί τήν προέκταση τῶν προβλημάτων αὐτῶν γιά τό σύγχρονο ἄνθρωπο.

Ὁ καθηγητής Κ. Βουδούρης στή μελέτη του «*Ὁ πολιτικός καί ἡ θέση του στήν πλατωνική φιλοσοφία*», ἀποσκοπώντας στό νά εἰσαγάγει τόν ἀναγνώστη στή γενική προβληματική τοῦ *Πολιτικοῦ*, θέτει τά ἑξῆς δύο καίρια ἐρωτήματα:

- i) «Γιατί ὁ Πλάτων ἔγραψε τόν *Πολιτικό* καί τί ἐπιδιώκει μ' αὐτόν;» (σελ. 15).
καί ii) «Υπάρχουν πράγματι νέες ἀπόψεις πού τίθενται μέ τόν *Πολιτικό* καί πῶς αὐτές προκύπτουν ἢ διαμορφώνονται;» (σελ. 16).

Συνοπτικά ἡ ἀπάντηση πού δίνεται στό πρῶτο ἐρώτημα εἶναι πῶς «ὁ πραγματικός στόχος τοῦ Πλάτωνα εἶναι νά διατυπώσει νέες ἀπόψεις καί ἀντιλήψεις πάνω στήν πολιτική καί τόν πολιτικό καί νά ἐπεξεργαστεῖ τίς ἐπίνοιές του πού εἶχαν ἀρχίσει νά διαμορφώνονται μετά τό *Φαῖδρο*, τόν *Παρμενίδη*, τό *Θεαίτητο* καί τό *Σοφιστή*» (σελ. 16). Ἀναφορικά μέ τά παραπάνω σημειώνεται πῶς δέν εὐσταθεῖ ἡ ἄποψη ὅτι ὁ μοναδικός στόχος τοῦ Πλάτωνα στόν *Πολιτικό* εἶναι ἡ φανέρωση τῶν δυνατοτήτων καί ἀδυναμιῶν τῆς διαλεκτικῆς, μέ τήν ἐπιλογή ἑνός πρόσφορου γιά τό σκοπό αὐτό θέματος, δηλ. τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ὄντος πολιτικοῦ· ὁ σκοπός αὐτός ἀποτελεῖ, κατά τόν καθηγητή, μιὰ μόνο πλευρά τοῦ διαλόγου. Ὡς ἀβάσιμη ἀξιολογεῖται καί ἡ ἄποψη ὅτι αὐτό πού φαίνεται νά ὑπάρχει στό συζητούμενο διάλογο δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἀδυναμία καί ἀμηχανία τοῦ Πλάτωνα, γιὰτί δέν ἔχει τίποτε καινούργιο νά προσφέρει.

Μετά ἀπό τή θέση αὐτή, σχετικά μέ τό σκοπό συγγραφῆς τοῦ διαλόγου, δίνεται τό «στίγμα» τοῦ *Πολιτικοῦ* μέσα στήν ἐξελικτική πορεία τῆς πλατωνικῆς διανόησης: Λαμβανομένης ὑπ' ὄψη τῆς ἐξέλιξης πού παρατηρεῖται στήν πλατωνική ὄντολογία μέ τό *Θεαίτητο* καί τό *Σοφιστή*, ἐκφράζεται ἡ ἄποψη ὅτι αὐτή ἔχει ἐπίδραση καί στήν πολιτική φιλοσοφία τοῦ Ἀθηναίου Φιλοσόφου καί ὅτι αὐτό καθίσταται ἐμφανές στόν *Πολιτικό*, Συγκεκριμένα, τό παράδειγμα τῆς ὑφαντικῆς πού ὑπάρχει στόν *Πολιτικό* θεωρεῖται ὡς «ἀπότοκο» τῆς ὄντολογίας τοῦ *Σοφιστή*. Ἄλλωστε στόν ὑπό συζήτηση διάλογο προβάλλονται, κατά τόν καθηγητή Κ. Βουδούρη, νέες ἀπόψεις πού δέν ὑπάρχουν στήν *Πολιτεία*.

Ὡς γενική ἀξιολόγηση τοῦ διαλόγου διατυπώνεται ἡ ἄποψη ὅτι ὁ Πλάτων ἀσχολεῖται στόν *Πολιτικό* μέ ζητήματα πολιτικῆς φιλοσοφίας *per se* καί ὅτι ὁ διάλογος παρουσιάζει ζωηρό ἐνδιαφέρον γιά τό σύγχρονο μελετητή.

Στή δεύτερη μελέτη του ὁ καθηγητής ἐξετάζει τό θέμα «*Στατικότητα καί πολιτική μεταβολή*» μελετώντας συγκριτικά τίς συναφεῖς πρὸς τό πρόβλημα ἀπόψεις τοῦ Ἡράκλειτου, τοῦ Παρμενίδη καί τοῦ Πλάτωνα. Ὡς συμπέρασμα τῆς σύγκρισης αὐτῆς ἐξάγεται ἡ θέση ὅτι ὁ Πλάτων στόν *Πολιτικό* προβαίνει στήν υἱοθέτηση τῆς *διαλεκτικῆς τῆς ἑτερότητας* καί στήν προτίμησή της ἔναντι τῆς *ἀποκλειστικῆς διαλεκτικῆς τῶν ἐναντίων*, ὑπερβαίνοντας ἔτσι καί τήν Παρμενίδεια καί τήν Ἡρακλείτεια ἄποψη.

Τό θέμα τῆς σχέσης τῆς ὄντολογίας τοῦ *Σοφιστή* μέ τίς πολιτικές ἐπίνοιες τοῦ *Πολιτικοῦ* ἐξετάζεται καί ἀπό τόν Δρα Σ. Ἀνεμογιάννη-Σινανίδη στήν ἐργασία του μέ τίτλο «*Γνωσιολογία καί ὄντολογία τοῦ Σοφιστή ὡς προϋπόθεση τῆς ὑφαντικῆς τέχνης στόν Πολιτικό*».

Πιο συγκεκριμένα, ὑποστηρίζεται ὅτι τό νέο ὄντολογικό στοιχεῖο πού παρέχεται στό *Σοφιστή* — ὅτι «τά ἀντίθετα ὑπάρχουν, εἶναι ὑπαρκτά ὄντολογικά μεγέθη, ἄρα μετέχουν τοῦ ὄντος» (σελ. 262) ὀδηγεῖ στή διεύρυνση καί τῆς ἔννοιας τῆς ἀγαθότητας. Ἡ παραδοχή αὐτή ἄλλωστε συνάπτεται τελικά μέ τήν παρομοίωση τοῦ ἔργου τοῦ πο-

λιτικοῦ μ' αὐτό τοῦ ὑφάντη, καθ' ὅσον ὁ πρῶτος καλεῖται νά «συμπλέξει» τὰ ἀντίθετα στοιχεῖα πού ἐνυπάρχουν στήν πολιτεία, πάντοτε ὅμως μέ γνώμονα τό μέτριον, τό πρόπον, τόν καιρό καί τό δέον.

Στήν ἴδια θεματική θά μπορούσε νά ἐνταχθεῖ καί ἡ σύντομη καί συστηματική μελέτη τοῦ κ. Κώστα Ὁρφανουδάκη μέ τόν τίτλο «Κοινωνεῖν, συμπλέκειν καί ὑφαίνειν στό Σοφιστή καί τόν Πολιτικό».

Τό δεύτερο εἶδος μετρητικῆς τέχνης —ὅπως αὐτό καθορίζεται στόν Πολιτικό— ὡς ἐφόδιο τοῦ Πολιτικοῦ μελετᾶται στήν ἐργασία τοῦ ἀναπληρωτῆ καθηγητῆ κ. Δ. Κούτρα μέ τίτλο «Ἡ μετρητική τέχνη καί ἡ πολιτική φρόνηση». Ἐξετάζονται συστηματικά, ἐκτεταμένα καί μέ ἀφετηρία σχετικά κείμενα οἱ ἔννοιες τοῦ πρόποντος, τοῦ δέοντος, τοῦ καιροῦ καί κυρίως τοῦ μετρίου· ἰδιαίτερος ἐνδιαφέρουσα εἶναι καί ἡ ἀναφορά πού γίνεται στήν ἐπίδραση τῆς πλατωνικῆς ἀντίληψης περί τοῦ μετρίου στή διαμόρφωση τῆς ἀριστοτελικῆς θεωρίας περί τῆς μεσότητος καθώς καί στήν ἔννοια τῆς πολιτικῆς φρόνησης κατά τό Σταγίριτη, σέ σχέση μέ σύγχρονες ἀπόψεις ἀναφορικά μέ τό ἔργο τοῦ πολιτικοῦ.

Σχετική μέ τήν ἀνωτέρω μελέτη εἶναι καί ἡ σαφῆς καί θεμελιωμένη ἐργασία τοῦ κ. Χριστοφόρου Πολυκάρπου μέ τίτλο «Καιρός καί πολιτικά ἐνεργήματα».

Ἡ Δρ Εὐγενία Νικολαΐδου στό ἄρθρο της μέ τόν τίτλο: «Ἡ πολιτική ὡς τέχνη: πράξη καί κατασκευή» ἐξετάζει, μετά ἀπό μιά ἐκτενῆ συζήτηση σχετικά μέ τή γενική ἀποτίμηση τοῦ Πολιτικοῦ, τή δυνατότητα τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς πολιτικῆς ὡς τέχνης, καθώς καί τίς συνέπειες τῆς ἀποδοχῆς ἢ μή, ἐνός τέτοιου χαρακτηρισμοῦ. Ἐχοντας ἀναλύσει τήν ἔννοια τῆς τέχνης τόσο στήν ἀρχαία ὅσο καί στή σύγχρονη φιλοσοφία, ἡ Δρ Ε. Νικολαΐδου καταλήγει στό συμπέρασμα ὅτι «ἡ πολιτική δέν εἶναι τέχνη» (σελ. 222), γιατί ὁ χῶρος πού αὐτή ἐποπτεύει εἶναι, κατά τή συγγραφέα, ἕνας χῶρος ὅπου συμβαίνει συχνά τό «ἐντελῶς ἀπίθανο» καί στόν ὅποιο (χῶρο) δέν μπορούν νά ἐπιτευχθοῦν «τό ἰδεῶδες τῆς πλήρους γνώσεως καί ἡ πίστη στή δυνατότητα προκατασκευῆς» (σελ. 222), τά ὅποια ὅμως ἀποτελοῦν, σύμφωνα μέ τήν ἀνάλυση τῆς Δρος Νικολαΐδου, συστατικά τῆς τέχνης. Ἄρα, κατά τή συγγραφέα, ὁ χαρακτηρισμός τῆς πολιτικῆς ὡς τέχνης, ὀδηγεῖ στήν παρερμηνεία τῆς αὐθεντικῆς λειτουργίας τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

Στήν ἴδια θεματική ἐνότητα μέ τήν παραπάνω μελέτη ἐντάσσεται ἡ σύντομη καί διαρθρωμένη ἐργασία τῆς δ. Βασιλικῆς Χρυσάκοπούλου («Ἡ πολιτική ὡς ὑφαντική τέχνη») καί ἐκείνη τοῦ κ. Φώτη Σχοινᾶ, πού φέρει τόν τίτλο «Τεχνοκρατία καί πολιτική» καί φωτίζει ἐνδιαφέρουσες πτυχές τοῦ θέματος ἀπό σύγχρονη προοπτική.

Ἡ συμβολή τοῦ καθηγητῆ Τάσου Μπουγά φέρει τόν τίτλο: «Πολιτική: Μῦθος, Λόγος, Ἰδεολογία». Ὁ καθηγητής Μπουγάς «ἀνατέμνει» τήν πολιτική τόσο ἀπό ἱστορική ὅσο καί ἀπό συστηματική ἄποψη, μέ γνώμονα πάντοτε τόν ἐντοπισμό τῆς λειτουργίας τῶν τριῶν στοιχείων πού ἀναφέρονται στόν τίτλο τῆς μελέτης του καί πού ἀνευρίσκονται, κατά τό συγγραφέα, στήν πολιτική ζωή κάθε ἐποχῆς, σέ διαφορετικές ἐνδεχομένως ἀναλογίες κάθε φορά. Τελικῶς ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ ἰδεολογία δέν εἶναι ἐξοριστέα ἀπό τήν πολιτική, ἀλλά ἡ ἐποχή μας ἔχει ἀνάγκη μιᾶς πολιτικῆς τοῦ ὀρθοῦ μέτρου «πού θά ἔχει ὡς κανόνα τό πρόπον καί τόν καιρόν καί τό δέον» (σελ. 207) κάτι δηλαδή πού προτείνεται ἐμφανῶς καί στόν Πολιτικό.

Ὁ Δρ Γ. Βασίλαρος ἐξετάζει στή μελέτη του τήν «Πολιτική Μυθολογία ἀπ' τόν Ἡσίοδο ὡς τόν Πολιτικό τοῦ Πλάτωνα». Ὁ μῦθος τοῦ Πολιτικοῦ ἐντάσσεται στή μυθολογική παράδοση, γίνεται ἀναφορά στίς πηγές τοῦ Πλάτωνα, ἐπιχειρεῖται σύγκρι-

ση μέ παράλληλα χωρία και έπισημαίνονται όμοιότητες και διαφορές μέ αντίστοιχους μύθους και απόψεις, τόσο έλληνικούς όσο και ίνδικούς και περσικούς. Πραγματοποιείται επίσης αναφορά και σέ μύθους άλλων πλατωνικών έργων, καθώς και μιά γενική αξιολόγηση τής λειτουργίας του μύθου στην πλατωνική φιλοσοφία.

Στό καίριο θέμα: «*Ήθική και πολιτική*» αναφέρεται ή εργασία του Καθηγητή Θεοδ. Πελεγγρίνη. Πιό συγκεκριμένα, τίθεται τό πρόβλημα, αν οί πράξεις του πολιτικού πρέπει νά αποτιμώνται μέ τά ίδια ακριβώς ήθικά κριτήρια μέ τά όποια αξιολογούνται οί πράξεις των άπλών πολιτών. Μετά τήν έκθεση τής σχετικής πλατωνικής άποψης, ή όποία συνίσταται στην άποδοχή διαφορετικών κριτηρίων, ό καθηγητής προχωρεί στην κριτική της, μέσα από τό πρίσμα τής σύγχρονης ήθικης φιλοσοφίας και κυρίως μέ γλωσσαναλυτικής ύφης επιχειρήματα: έπισημαίνονται όρισμένες αδυναμίες των χρησιμοποιούμενων από τον Πλάτωνα αναλογιών και αναλύεται ή έννοια τής ήθικης νομιμότητας έτσι ώστε νά δειχθεί ότι «υπάρχει μιά πολυσημία γύρω άπ' αυτήν» (σελ. 243). Σύμφωνα μέ τά προαναφερθέντα, ό συγγραφέας όδηγεϊται στό συμπέρασμα ότι οί απόψεις του πολιτικού δέν βρίσκονται έξ όρισμού σέ αξιολογικά ανώτερη θέση συγκρινόμενες μέ τίς απόψεις των άπλών πολιτών, αν βέβαια οί τελευταίοι έχουν ύπ' όψη τους όλες τίς παραμέτρους γεγονότων και δυνατοτήτων, πού αυτός, λόγω τής θέσης κάποιας έξουσίας πού κατέχει, δύναται νά γνωρίζει.

Στήν ίδια θεματική ένότητα έντάσσονται και οί ενδιαφέρουσες συμβολές τής δ. Χρυσής Μανωλοπούλου («*Πολιτική και ήθική*»), του κ. Βασίλη Σιταρά («*Νομιμότητα και πολιτική*») και του κ. Γιάννη Τσέντου («*Ό Νόμος και ό πολιτικός*») οί όποιες έξετάζουν διάφορες σημαντικές πλευρές των αντίστοιχων θεμάτων.

Ό καθηγητής Π. Χριστοδουλίδης στή μελέτη του μέ τον τίτλο «*Όρισμός τής τέχνης και σχέση της μέ τήν ήθική*» αναφέρεται αρχικά στίς κυριότερες περί τέχνης θεωρίες (λειτουργική, μιμητική, έκφραστική, φορμαλιστική κ.ά.) και κατόπιν διαπραγματεύεται τίς απόψεις διανοητών διαφόρων εποχών σχετικά μέ τή σύνδεση τής τέχνης, προς τήν έπιστήμη, τήν πολιτική και τήν ήθική. Αφού υποστηρίζεται ότι «ό μοραλισμός υπερεκτιμά τήν ευεργετική και τή ζημιογόνα επίδραση τής τέχνης» (σελ. 324), τελικώς προβάλλεται ή άποψη ότι κατά τήν αξιολόγηση τής τέχνης πρέπει νά λαμβάνεται ύπ' όψη ή ιδιαιτερότητά της, τό «τί μπορεί νά προσφέρει μόνο ή τέχνη έναντι άλλων δεξιοτήτων» (σελ. 324). θεωρώντας δέ ό καθηγητής Χριστοδουλίδης τήν τέχνη ως «ένα σύστημα επικοινωνίας διαφορετικό άπ' τ' άλλα» (σελ. 324), καταλήγει ότι έτσι πρέπει και νά κρίνεται.

Ό κ. Yasumasa Yomoto αναλύει τήν έννοια του όρου *τέχνη* κατά τον Πλάτωνα. Έξετάζεται ή τέχνη ως προς επί μέρους εκφάνσεις της, ή ανοικτότητα τής τάξεως τής τέχνης, ή σχέση της μέ τό έπίστασθαι, ή τέχνη και τά αντίθετά της και γενικώς ή πλατωνική θεωρία περί τέχνης, όπως αυτή παρουσιάζεται στό *Γοργία*, τήν *Πολιτεία* και τον *Πολιτικό*.

Στήν ίδια θεματική κινούνται και οί αξιολογικές συμβολές τής δ. Χριστίνας Λεωνοδοπούλου («*Ή πολιτική τέχνη και οί τέχνες*») και του κ. Αντώνη Χατζησταύρου («*Τέχνες και πολιτική: αυτονομία ή ύποταγή;*»), πού φωτίζουν τό θέμα από ενδιαφέρουσες πλευρές.

Ή σχέση του όντως πολιτικού μέ τους κατόχους των τεχνών τής ρητορικής, τής στρατηγικής και τής δικαστικής, καθώς και ή παρομοίωση τής πολιτικής μέ τήν ύφαντική μελετώνται άπ' τον Δρα Κ. Μιχαηλίδη στό άρθρο του: «*Ό Πολιτικός και οί συναίτιοι του πολιτικού και ή πολιτική ως ύφαντική τέχνη*». Από συγκριτική μελέτη

τῆς πρότερης πολιτικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνα καί τῶν ἀπόψεων τοῦ *Πολιτικοῦ* καί σύμφωνα μέ τήν ἀνάλυση τοῦ ρόλου κάθε μιᾶς ἀπό τίς προαναφερθεῖσες τέχνες καί τῆς ἱεράρχησής τους σέ σχέση πρός τήν πολιτική, ἐξάγεται τό συμπέρασμα ὅτι ὁ Πλάτων στόν *Πολιτικό* «στρέφεται περισσότερο πρός τόν κόσμο τῆς ἐμπειρίας, πού ἀποτελεῖ μιά ἀτελῆ μίμηση τοῦ ἰδεώδους του πού εἶναι ὅμως ἀναγκαῖα γιά τόν ἀνθρώπινο βίον, καί τῆς ὁποίας πολλά συστατικά ἔχουν περισσότερο ἓνα χαρακτήρα λιγότερο ἀπολυταρχικό καί περισσότερο δημοκρατικό» (σελ. 185). Σχετικό μέ τήν ἀνωτέρω μελέτη εἶναι καί τό θέμα τῆς σαφοῦς καί ἐνδιαφέρουσας μελέτης τῆς δ. Θεώνης Μούγιου («*Πολιτική καί ρητορική*»).

«*Ἡ δομή τῆς ἀσκησης τῆς ἀρχῆς καί τό ὑφαίνειν κατά τόν Πολιτικό*» ἀποτελοῦν τό ἀντικείμενο μελέτης τοῦ Καθηγητῆ Ἰ. Αρ. Γιαπαλιῆ. Συγκρίνονται σύγχρονες ἀπόψεις τῆς διοικητικῆς ἐπιστήμης μέ τίς σχετικές πλατωνικές ἀπόψεις, ὅπως αὐτές ἐπισημαίνονται μέ τήν ἀναλογία τῆς ὑφαντικῆς καί ἐξάγεται τό συμπέρασμα ὅτι οἱ ἐν λόγῳ ἀπόψεις τοῦ Ἀθηναίου φιλοσόφου μποροῦν νά γίνουν καί σήμερα ἀποδεκτές. Τονίζεται δέ ὅτι ἡ ἀξιοποίηση τῶν διαφορετικῶν χαρακτήρων διά τῆς «συμπλοκῆς» τους στήν κοινωνική ζωή ἀποτελεῖ αἶτημα καί τῆς ἐποχῆς μας καί δείχνει τήν ἐπικαιρότητα τῆς πλατωνικῆς διανόησης.

Ὁ Δρ Δ. Λαμπρέλλης στή συμβολή του μέ τόν τίτλο «*Ἡ ἔννοια τῆς διαφορᾶς καί ἡ πολιτική τέχνη στόν Πολιτικό*» ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Πλάτων στόν ὑπό συζήτηση διάλογο δείχνει τήν προσπάθειά του νά ὑπερασπιστεῖ τήν *διαφορά*, ὡς χαρακτηριστικό τῶν ἀνθρωπίνων καταστάσεων, ἔναντι τῆς ἐξομοίωσης καί τῆς ἰσοπέδωσης. Αὐτό φαίνεται, κατά τόν Δρα Λαμπρέλλη, ἀπό τήν διαδοχική *ἀπόρριψη* τῶν τριῶν φιλοσοφικῶν μεθόδων, τῆς μυθικῆς, τῆς λογικῆς καί τῆς ἀναλογικῆς πού, κατ' αὐτόν, πραγματοποιεῖται μέσα στό διάλογο *Πολιτικός*.

«*Ἡ ὕφανση τῶν χαρακτήρων καί τῶν ἀρετῶν κατά τόν Πολιτικό*» μελετᾶται μέ διεισδυτικότητα ἀπό τή δ. Μ. Βενετή, μέ ἰδιαίτερη ἔμφαση στήν παιδαγωγική διάσταση τῆς *συνύφανσης*. «*Ἡ κατά τόν Πολιτικό βασιλική συνύφανση ἀνδρείας καί σωφροσύνης*» ὑποστηρίζεται, στήν ἐνδιαφέρουσα καί πρωτότυπη συμβολή τοῦ κ. Νικ. Δενδρινού, ὅτι ἔχει πολιτειακές ὑποδηλώσεις καί ὑποβάλλει τήν ἰδέα τοῦ μεικτοῦ πολιτεύματος.

«*Ὁ Πολιτικός καί οἱ ἀντιποιοῦμενοι τήν πολιτική τέχνη*» ἀποτελοῦν τό ἀντικείμενο τῆς σαφοῦς καί περιεκτικῆς μελέτης τῆς κυρίας Ἰ. Α. Λιάκρη.

Ὁ Καθηγητής Πέτρος Γέμτος μελετᾶ τό θέμα «*Οἰκονομική διανόηση καί πολιτική*». Ἐξετάζονται τά χαρακτηριστικά τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς οἰκονομίας καθώς καί τό ἔργο τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τῆς οἰκονομικῆς διανόησης στήν Ἀρχαία Ἑλλάδα. Τελικῶς γίνεται μιά γενική ἀξιολόγηση τῆς συμβολῆς τους στήν οἰκονομική θεωρία μέ κατάληξη στό συμπέρασμα ὅτι «οἱ πρόγονοί μας δέν κατάφεραν νά δημιουργήσουν μιά αὐτόνομη ἐπιστήμη τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων» (σελ. 69). Ὁ καθηγητής Π. Γέμτος τονίζει ὅμως ὅτι δέν πρέπει νά παραγνωρίζεται ἡ ἔμμεση —ἀν καί ἀποφασιστική— συμβολή τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων στήν ἀνάπτυξη τῆς ἀνθρώπινης σκέψης καί τῆς διαμόρφωση τῆς νεώτερης ἐπιστήμης τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων.

Ὁ τόμος *Ἡ πολιτική καί ὁ πολιτικός* ἔχει τό χαρακτηριστικό ὅτι βλέπει τό ἐξεταζόμενο θέμα ἀπό πολλές πλευρές καί ἴσως διαφορετικές ὀπτικές γωνίες. Ἡ ἐνότητα τοῦ τόμου διασφαλίζεται ὄχι μόνον ἀπό τήν θεματική του ἀλλά καί ἀπό τήν οὐσιαστική ἀποτίμησή του τί πράγματι γίνεται στό διάλογο αὐτό τοῦ Πλάτωνα. Εἶναι εὐλογο ὅτι ὁ τόμος συγκροτεῖ ἓνα ἐξαίρετο *ὑπόμνημα* γιά ὅσους παρακολούθησαν τό Δίμηνο

Ἐβδομαδιαῖο Σεμινάριο Φιλοσοφίας στήν Ἀκαδημία Πλάτωνος καί στήν Πνύκα. Ἀλλά πέραν τούτου ἡ συμβολή τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι πολύ μεγάλη στήν ἔρευνα, ἐπειδή περιέχει πρωτότυπες ἀπόψεις, διεισδυτικές καί βαθειές ἀναλύσεις καί διασαφήσεις καί γενικῶς διέπεται ἀπό μίαν ἄκρως ἐπιστημονική καί ἔγκυρη προσέγγιση τῶν συζητουμένων θεμάτων.

ΣΟΦΙΑ Κ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΘΗΝΑ

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ: Ἡ πλατωνική καί ἀριστοτελική ἀντίληψη γιά τή δικαιοσύνη σέ συσχετισμό πρός τίς νεώτερες καί σύγχρονες θεωρίες γιά τή δικαιοσύνη, ἐκδ. ὑπό τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφικῆς Ἑταιρείας καθηγ. Κωνστ. Βουδούρη, Ἀθήνα 1989, XVI + 494 σελ.

Ἡ πραγματοποίηση διεθνῶν συνεδρίων φιλοσοφίας στόν τόπο πού ἐγεννήθησαν μεγάλοι φιλόσοφοι, ὅπως ὁ Πλάτων καί ὁ Ἀριστοτέλης, ἀποτελεῖ εὐχάριστο καί σύγχρονως σημαντικό ἐπιστημονικό γεγονός· εὐχάριστο μὲν γιατί δίδεται στούς φιλοξενουντας ἡ εὐκαιρία νά ἐγκύψουν στά φιλοσοφήματα τῶν μεγάλων διανοητῶν προγόνων τους, σημαντικό δέ διότι τέτοιες ἐκδηλώσεις προσελκύουν ἐπιφανεῖς μελετητές ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς μέ διαπιστωμένη ἀγάπη καί εἰδίκευση στό ἔργο τῶν ἀρχαίων αὐτῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων.

Οἱ μελέτες πού δημοσιεύονται στόν παρόντα τόμο ἀποτελοῦν τά Πρακτικά τῶν ἀνακοινώσεων τῶν συμμετασχόντων στό Τρίτο Διεθνές Συμπόσιο Φιλοσοφίας, πού εἶχε ὡς θέμα τήν ἔννοια τῆς δικαιοσύνης στόν Πλάτωνα καί τόν Ἀριστοτέλη. Τό συνέδριο ὀργανώθηκε ἀπό τήν Ἑλληνική Φιλοσοφική Ἑταιρεία καί ἔλαβε χώρα στήν Ἀθήνα τόν Μάιο τοῦ 1987.

Τό σύνολο τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων, ἑλληνικῶν καί ξενογλώσσων, ἀνέρχεται στίς ἐξήντα δύο, ἀπό τίς ὁποῖες οἱ εἴκοσι εἶναι γραμμένες στήν ἑλληνική γλῶσσα καί οἱ ὑπόλοιπες στήν ἀγγλική (28), γαλλική (10) καί γερμανική (4). Ἡ δημοσίευσή των γίνεται κατ' ἀλφαβητική σειρά τῶν ὀνομάτων τῶν συνέδρων καί ὄχι ἐπί τῆ βάσει θεματικῶν ὑποδιαιρέσεων ἢ προσώπων. Ἡ προσέγγιση τῶν θεμάτων ἀπό τοὺς συγγραφεῖς ποικίλλει ὡς πρός τή μέθοδο καί τή θεώρηση. Ἄλλες ἀνακοινώσεις —στήν προκειμένη περίπτωση οἱ περισσότερες— ἐξετάζουν τή δικαιοσύνη στοὺς προαναφερθέντας φιλοσόφους ἀπό πλευρᾶς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας καί ἄλλες συστηματικῶς.

Πόλο ἑλξεως τῶν ἀνακοινώσεων ἀποτελεῖ τό πρόσωπο τοῦ Σωκράτους, κυρίως τοῦ πλατωνικοῦ Σωκράτους, ὁ Πλάτων καί πρό παντός ὁ Ἀριστοτέλης. Πρέπει ἐπίσης νά παρατηρηθῇ ὅτι ἡ προσοχή τῶν συγγραφέων τῶν ἀνακοινώσεων αὐτῶν κατευθύνεται εἴτε στήν εἰς βάθος ἀνάλυση στοιχείων τῆς δικαιοσύνης ἐκ τῆς πλατωνικῆς καί ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας ἢ στή σύνθεση συγκριτικῶν μελετῶν ἀναφερομένων στήν ἐπίδραση τῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης, σύμφωνα μέ τή διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος καί τοῦ Ἀριστοτέλους, στίς μεταγενέστερες ἐποχές, ὅπως τόν Μεσαίωνα, τή Νεώτερη καί Σύγχρονη Φιλοσοφία, ἢ ἀκόμη σέ μεγάλους φιλοσόφους, ὅπως εἶναι, λ.χ. ὁ Kant, ὁ Ἑγκελς, ὁ Rawls κ.ἄ. Τέλος, ὑπάρχει μία κατηγορία ἐργασιῶν πού ἀναφέρεται σέ θέ-